

הכתוב להימים

קטעים נבחרים ממכתביו ושיחותיו של הגאון רבי חיים יוסף אקרמן שליט"א

– היטיבה ה' לטובים | מבט חד בתקופת הרישום –

אמר ר' שמעון קרא: מראש דברי הימים עד ויהי יעבץ אין אתה מוצא שם כבוד, וכשאתה מגיע ליעבץ כתיב ויהי יעבץ נכבד מאחיו **לפי שעסק בתורה** הוי כבוד חכמים ינחלו.

תנא: הוא עתניאל בן קנז הוא יעבץ, ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו (תמורה טז).

עתניאל- שענהו קל, יעבץ- שיעץ ורבוץ תורה בישראל. (שם)

אמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבולו של משה. אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר וילכדה [לקריית ספר] עתניאל בן קנז. ומהי קריית ספר- הלכות. (רש"י)

וכלב בן יפונה מעיד עליו בפני עכסה בתו: גולות עליות ואת גולות תחתיות -מי שדר עליונים ותחתונים- כלומר **אדם שהתורה גלויה לו**.

והיאך זכה יעבץ לנכבדותו בתורה שמושכת אליו משפחות סופרים שיהא הוא מושל עליהם?

עתניאל- שענאו קל לויקרא יעבץ לאלקי ישראל (דה"א ד' י"ג) לאמור:

אם ברך תברכני / והרבית את גבולי / והיתה ידך עמי / ועשית מְרַעָה לבלתי עצבי. תפילה וקריאה לבורא עולם על ארבעה פרטים הנצרכים לו לפי דעתו.

משנת ר' נתן: ר' נתן -אב בית דין (הוריות ג')

אם ברך תברכני -בתורה / והרבית את גבולי -בתלמידים / והיתה ידך עמי -שלא ישתכח תלמודי מלבי / ועשית מרעה -שיזדמנו לי רעים כמותי / לבלתי עצבי -שלא ישגבני יצר הרע מלשנות. [שלא ישגבני יצר הרע לבטל מתלמוד תורה]

ר' יהודה הנשיא-

אם ברך תברכני -בפריה ורביה / והרבית את גבולי -בבנים ובנות / והיתה ידך עמי -במשא ומתן / ועשית מרעתי -שלא יהא בי מיחוש ראש ומיחוש אזנים ומיחוש עינים / לבלתי עצבי -שלא ישגבני יצר הרע מלשנות.

| ויבא אלקים את אשר שאל.

וכל זאת למה? בגלל העמדת בקשתו לפני הבורא- אם אתה עושה כן **מוטב**, ואם לאו הריני הולך בנסיסי הריני **מת** בעצבוני. השם נפשו בכפו ומגלה כי בנפשו הדבר בוקע שערי שמים ותפילתו נענית.

| וזו היתה תשובת יתרו למשה חתנו.

אני אל ארצי ואל מולדתי אלך- כי לא תסבול זקנתי אויר ארץ אחרת ומזונותיה, אך כדי שלא יתחלל שם שמים בעיני האומות שיאמרו אילו ראה יתרו בהם ענין אלקי באמת לא היה עוזב אותם הוא ובניו. ולכן אף שיתרו חזר אל ארצו, אך בניו הלכו עם ישראל כמו שהעיד בספר שופטים (ספורנו במדבר י' לא)

| ומה גדול היה ה"אידישע נחת" שרווה יתרו מצאצאיו.

הקינים הבאים מחמת אבי בני רכב- **תרעתים** -מפרש בספרי ששמעו תרועה בהר סיני ל"א תרעתים על שם שהיו יושבים בשערי ירושלים. **שמעתים** - ששמעו ושמרו מצות אביהם. **סוכתים** - על שם שהיו יושבים בסוכות וקרי להו משפחות סופרים דהיינו סנהדרין ויושבי שער. (סוטה יא. ברש"י)

ורעהו שתום העין שהיה עמו בקבינט שיעץ לפרעה היאך להתחכם בבני

ואתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים. (שמואל ל א- ט"ו ו)
וכי עם כל ישראל עשה חסד- אלא מלמד שהמאכיל פרוסה לתלמיד חכם כאילו עשה חסד עם כל ישראל. (ילקוט שם)

| קראן לו -ויאכל לחם.

אותו כהן מדין שפרש מעבודה זרה לאחר שלא הניח ע"ז שלא עבדה (שמות יח יא -ברש"י) ונידוהו מאצלם ולפיכך מגרשים הרועים את בנותיו הבאות להשקות את צאנם הכיר באיש מצרי שהושיע את בנותיו מיד הרועים שהוא מזרעו של יעקב שהמים עולים לקראתו ופנה אליהן שיקראו לו ואל יעזבוהו מלאכול לחם.

ויהי בהיותו עצור שמה ותחמול עליו צפורה בת רעואל ותכלכלהו לחם ומים עשר שנים... ומשה בן שבעים ושבע בצאתו מבית הסהר ויקח את צפורה המדינית לו לאשה, ותלך צפורה בדרכי בית ישראל לא חסרה דבר מצדקת שרה ורבקה רחל ולאה גבעות עולם (ילקוט שמות קסח).

ומאז היה יתרו מתכבד במשה -אני חותן המלך. (שמות יח ברש"י)

ובפרשתנו פונה משה לחותנו יתרו- על שם שיתר פרשה אחת בתורה, חובב- על שחבב את התורה ומעתיר בפניו: לכה אתנו והיטבנו לך. (י' כ"ט) ומוסיף להפציר בו: אל נא תעזב אותנו והיית לנו לעיניים- כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו, דבר אחר- שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו. (רש"י ל"א)

ומתן שכרו כתוב ונאמר בצדו: והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך.

וברש"י:

דושנה של יריחו שהיה ת"ק אמה על ת"ק אמה נתנו לבני יתרו ליונדב בן רכב וזהו שנאמר (שופטים א' טז) ובני הקיני חתן משה עלו מעיר התמרים [היא יריחו שניתנה להם לאוכלה עד שיבנה בית המקדש] את בני יהודה **מדבר יהודה** אשר בנגב ערד וילך וישב את העם.

ולכן פונה שאול בטרם צאתו להלחם בעמלק יושב הנגב אל בני קיני -לכו סרו רדו מתוך עמלקי כי אתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים (שמואל א' ט"ו ו).

ומה ראו בני יתרו להעתיק מקום מושבם שניתן להם כמתנה בדושנה של יריחו ולהמירו ולהחליפו לישב במדבר יהודה ובנגב ערד.

ומשפחות סופרים ישיבי יעבץ...המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב. (דברי הימים א' - פרק ב' נ"ה) -סיעת יעבץ שהיה מושל עליהם (רש"י שם). והתלמידים שבבני יתרו הניחוה והלכו אצל עתניאל בן קנז הוא יעבץ במדבר יהודה אשר בנגב ערד **ללמוד תורה**.

| ויהי יעבץ נכבד מאחיו (דה"א ד' ט"ו)

ג. | הימים-ימי ביקורי ענוים.

בחורינו סובבים על פתחי היכלי התורה כדי למצוא מקום לחנותם מי להתחיל את שלשת שנות נעוריו בישיבה קטנה, ומי אשר כבר החזיק ג' שנים בחזקה שיש עמה טענה להרים ראש ולהיות תובע בפה לקבוע איתן מושבו בישיבה חשובה ולהכלל בין מאתיים נבחרים לכל הפחות.

המסחר נקבע על פי סוחרי הצאן המקבילים תשלום פ' ראש והחייבים להבדיל בין לבן שבה לכל אשר עקוד וטלוא, ה"אחוזים" בחבלי בוץ ופוליטיקה שבין המחנות, ועל זה המליצו כי טובה תורה מכל סחורה.

וצורב מתמיד ועמל שיש בו פגם משפחה ח"ו לא יכירנו מקומו ב"ליגה" ושבעות של מפח נפש יעברו עליו בתפילה ובתקוה של פתח לנו שער בעת נעילת שער.

הכל רואים את דמעות העשוקים- המה והוריהם- ואין להם מנחם.

הבה ונלמד מבני יתרו שגרים היו ושמרו בדביקות על צואת אביהם יונדב בן רכב לחוש כל ימיהם כדרים בדירת ארעי- סוכתים- יושבי אהלים, וללא נחלת שדה וכרם הכובלים את האדם למקומו בלא אפשרות של נידות ממקום למקום, ועקב זאת מבטיחים הבורא שלא יכרת להם עומד לפני כל הימים- וכפרוש חז"ל שמהם יהיו יושבי סנהדרין ומורים בדברי תורה.

וניידותם זו ודביקותם במעלת זקנם **שחבב** (חובב) את התורה ויתר פרשה אחת בתורה הביאה אותם לנטוש את הת"ק אמה על ת"ק אמה של דושנה של יריחו שניתנה להם עד שיבנה בית המקדש ולצאת אל ארץ הנגב בשכנות לעמלק רק כדי להיות מהסיעה שיעבץ היה מושל עליה. כי הרי הוא נכבד בעמו- וזכה לכך בתורתו שחכמים כבוד ינחלו.

ונשוה אל מול פנינו כיצד זוכה הנכבד בעמו למשפחות סופרים ישבי יעבץ.

אין הוא שוכר ולו רשם אחד אלא תופש במטה עוז של תפילה (חזו"א באגרות) וזועק מעומק לבו לפני נותן התורה שירבה גבולו בתלמידים ושיצר הרע יניחנו לעסוק **רק** בתורה ולא ישגבנו לבטל מתלמוד תורה לכנסיות גדולות וקטנות, ולא יטיל עליו צרכי ציבור הטורדות לב העוסקים בהם [גם אם כמובן זה לשם שמים], ומודיע נחרצות: אם אתה עושה כן מוטב, ואם לאו הריני הולך בניסיי לשאול.

ומעידה התורה: **ומיד** ויבא אלקים את אשר שאל.

מי יתן ויהיה לבבם זה ליראה אותי כל הימים ותקוים הבטחתו הנצחית שלא ימושו מפיק, ומפי זרעך ומפי זרע זרעך עד עולם.

ישראל הכבושים במצרים, בלעם, איוב ויתרו - צופה ורואה את הקיני התקוע אצל עמלק ונסתכל בגדלותן של בני יתרו ואומר: תמה אני מהיכן זכית לכך הלא אתה היית עמי בעצת הבה ונתחכמה לו ועתה נתישבת באיתן ומעוז של ישראל (במדבר כד כא).

בלעם שיעץ- נהרג, איוב ששתק- נידון ביסורים, יתרו שברח- זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית. (סוטה יא).

ב.

כשחפץ בורא העולם להוכיח ולייסר את איש יהודה וישבי ירושלים ששלח אליהם את עבדיו הנביאים השכם ושלח לאמור שבו נא איש מדרכו הרעה והיטיבו מעלליכם ואל תלכו אחרי אלקים אחרים לעבדם... ולא הטו אזנם ולא שמעו אליו, שולח הוא את ירמיהו נביאו להביא מבני יונדב בן רכב אל אחת הלשכות וליתן לפניהם גביעים מלאים יין וכוסות ולבקש מהם לשתותם.

והם מאנו לעשות כן מאחר שנצטוו מיונדב בן רכב אביהם להקפיד כל ימיהם על שלשה דברים. א) לא תשתו יין אתם ובניכם עד עולם, ב) ובית לא תבנו אלא באהלים תשבו כל ימיכם, ג) כרם ושדה זרע לא יהי לכם. ונעש ככל אשר צונו יונדב אבינו.

וקפידתם זו מהוה שבט מוסר לבורא ית' כנגד עמו אשר אהב ובחר.

הוקם את דברי יונדב בן רכב אשר צוה את בניו לבלתי שתות יין- ולא שתו עד היום הזה כי שמעו מצות אביהם והקימו בניו את מצות אביהם אשר צום, והעם הזה- **לא שמעו אלי.**

והרעיף והשפיע עליהם ברכה מיוחדת- לכן כה אמר ה' אלקי ישראל- לא יכרת איש ליונדב בן רכב **עומד לפני כל הימים-** ובת"י- משמש קדמי כל יומא, ובסנהדרין (קו) יהיו מהם יושבים בסנהדרין ומורים בדבי תורה, וי"א בנותיהם היו נשואות לכהונה והיו מבני בניהם מקריבים על גבי המזבח.

ובפרוש הר"י קארו:

שבא נבוכדנאצר ולא הגלם, בא טייטוס ולא החרבים, ושמעתי שעד היום הזה הם מסוגרים במקום אחד בארץ ישראל ואין פותח להחריד אותם מפני חיות רעות שבסביבותם. כך שמעתי מאחי אבא מנחם ב"ר חלבו. [כל העניין מפורש בפרק ל"ה בירמיהו]

וה"ר אברהם גר פירש שלפיקך קשים הגרים לישראל כספחת - לפי שהגרים בקיאים במצוות ומדקדין בהם קשים הם לישראל כספחת דמתוך כך הקב"ה מזכיר עוונותיהם של ישראל כשאין עושיין רצונו. (קידושין ע: תורה קשים)

וזו היתה תשובת יתרו למשה חתנו. אני אל ארצי ואל מולדתי אלך, כי לא תסבול זקנתי אויר ארץ אחרת ומזונותיה, אך כדי שלא יתחלל שם שמים בעיני האומות שיאמרו אילו ראה יתרו בהם ענין אלקי באמת לא היה עוזב אותם הוא ובניו. ולכן אף שיתרו חזר אל ארצו, אך בניו הלכו עם ישראל כמו שהעיד בספר שופטים. (ספורנו במדבר י' לא)

סוגיית הכעס | בקרוב המאמר המלא

.....

ומעתה בא הרמח"ל לענות לשאלת השואל שהביא בנפשו: כיצד דרך החינוך והיכן יעבור הקו:

והנה אפילו לדבר מצוה הזהירונו שלא לכעוס ואפילו הרב על תלמידו והאב על בנו- ולא שלא לייסרם אלא לייסרם וייסרם אך מבלי כעס כי אם להדריך אותם בדרך הישרה והכעס שיראה להם יהי' כעס הפנים לא כעס הלב.

ומאחר וקבעו חז"ל שכעסו של כל אדם הוא המודד להכרתו ולמבחנו חובת כל בונה בית לשלוט שלטון בלא מיצרים במידותיו בכלל ובמדה גרועה זו שגם בעת נסיון שיבואהו בלא הודעה מוקדמת יגביר ויתגבר על המאיים להפילו ברשת הכעס הרי זה בבחינת לא ללמד על הכלל יצא אלא ללמד על עצמו יצא בעבודת כל יחיד ויחיד על השליטה העצמית בכל מצב, בכל עת ובכל רגע.

.....

השבוע פרשת בעלזון | זכות ההפצה נתרם ע"י השותפים היקרים:

הילד איתן משה בן טל ני"ו לרפו"ש אמן.

לעילוי נשמת מרת אלישבע בוכינגער ע"ה

להצלחת הר' החפץ בעילום שמו הי"ו

אסתר בת יטל שתחי' | לזיווג הגון